

Learoesoejkesje jáa3 skårrie- jñh

naehkieduedtiefaagesne

Dette er en sørsamisk oversettelse av den fastsatte læreplanteksten.
Læreplanen er fastsatt på nordsamisk.

Mieriedimmine vihtiestamme Saemiedigkeste 15.06.2021 reaktavåroeminie
laakesne snjaltjen 17. biejjeste 1998 nr. 61 maadthskuvlen jñh
jåarhkelierehtimmien bijre (ööhpehtimmielaake) § 6-4 mubpie lihtse.

Faamosne 01.08.2022 raejeste

Faagen bijre

Faagen relevaanse jñh vihkeles aarvoeh

Jåa3 skåerrie- jñh naehkieduedtiefaage lea vytnesjamme saemien aerpievuekien duedtidorjesi bijre. Praktihkeles barkoen tjirrh skåerrine, naehkine jñh jeatjah ïebnigujmie jñh ovnessie dïrregh jñh sjyöhtehke maasjinah nuhtjedh lierehtæjjah vytnesjimmietjiehpiesvoeth jñh goerkesem aerpievuekeste, hammoste jñh teknikkeste evtiedieh. Lierehtæjjah edtjeh aaj goerehtidh, åssjalommesh evtiedidh jñh innovatijve prosessh nuhtjedh orre duedtidorjesh evtiedidh. Duedtiefaage edtja lierehtæjjide ryöjrehtidh vytnesjamme aerpievuekien jñh orreevtiedamme dorjesh vytnesjidh mej mietie seabradahke gihtjie. Daate sæjhta jiehtedh duedtiefaage edtja hoksedh vytnesjæjjah ööhpehtimmiem åadtjoeh dovne aerpievuekien jñh bæetijen aejkien duedtesne mij lea viedteldihkie aalkoeåålmegen daajrose.

Gaajhkh faagh edtjeh viehkiehtidh aarvoevåaromem lierehtæmman saetniedehtedh. Jåa3 skåerrie- jñh naehkieduedtiefaage edtja viehkiehtidh faageles identiteetem, sjugniedimmieaavoem jñh goerkesem eevtjedh nåårmijste, etihkeste jñh estetihken duedtievuekijste. Barkoen tjirrh faagine lierehtæjjah daajroem vejtiestieh gellievoeten jñh jeerehtsi bijre saemien eatneme- jñh kultuvreaerpesne. Daajroe aerpievuekien bijre edtja lierehtæjjide viehkiehtidh eatnemem seahkaridh jñh ektiedimmiem guarkedh gaskem vierhtieåtnoem jñh daerpiesvoetem eatnemevierhtide gorredidh bæetijen aejkien boelvide. Faage edtja aaj viehkiehtidh lierehtæjjide daajroem vedtedh barkoefaalijen jñh barkijen dïedti jñh reaktaj bijre, jñh vihkelesvoeten bijre laavenjostoste golme guejmiej gaskem, gusnie barkoefaalije, barkije jñh åejvieladtjh ektesne berkieh juktie buerebe barkoejjeledem evtiedidh.

Jarngbiehkieh

ïebnedaajroe

Jarngbiehkie ïebnedaajroe lea ïebnh veeljedh jñh reebledh skåerrie- jñh naehkieduadtan ovnessie jaepieboelhki. Lea aaj skåerriem jñh naehkieïebnide meenhtedh jñh bårhkesjidh. Aaj daajroen jñh aerpievuekien meenhtemen jñh bårhkesjimmien bijre jñh healsoen, byjresen jñh jearsoesvoeten siejhme njoelkedassi mietie. Jarngbiehkie lea aaj kvaliteeten bijre ietnine jñh åtnoesuerkine. Aaj vierhtieh jñh dåvvomem voerkeslaakan nuhtjedh jñh duedtieïebnh orresistie nuhtjedh.

Vytnesjimmie jñh kultuvreaerpie

Jarngbiehkie vytnesjimmie jñh kultuvreaerpie lea aerpievuekien skåerrie- jñh naehkieduedtidorjesh vytnesjidh, jñh viehkine maasjinijste desnie gusnie

maereles. Lea ektiedimmiem iebni, möönsteri, hammoen jïh funksjovnen gaskem guarkedh. Jarngbiehkie lea aaj aerpievuekien vuekieh jïh kreatijve hammoeh nuhtjedh aerpievuekien jïh orresjugneden skåerrie- jïh naehkieduedtiebarkosne. Jarngbiehkie lea aaj guktie saemien kultuvreaerpie skåerrie- jïh naehkieduedtiefaagesne lea vïedtelidhkie saemien gielese, faageterminologijese jïh aerpievuekide.

Maarkedegoerkese

Jarngbiehkie maarkedegoerkese lea ektiedimmien bijre áasaj jïh sijsebaalhkaaj gaskem jïjtse produksjovnesne. Jarngbiehkie lea aaj jïjtse barkoem áehpiedtedh jïh áestijh bihkedidh ovmessie ektiedimmine. Jarngbiehkie lea aaj mierhkevaaroebigkemen jïh bievnamen bijre duedtien jïjtsevoetijste jïh kulturelle jïh aerpievuekien aarvoste. Lea aaj faagen kultuvrehistovrijem jïjtse barkosne nuhtjedh. Maarkededoekeme jïh doekeme jïjtse vætnoedorjesijstie jïh dienesijstie ovmessie viermiej tjirrh leah bielie jarngbiehkeste.

Dåaresthfaageles teemah

Almetjehealsoe jïh jieledemaalveme

Jåa3 skåerrie- jïh naehkieduedtiefaagesne dåaresthfaageles teema almetjehealsoe jïh jieledemaalveme lea tjiehpiesvoetem evtiedidh, hijven barkoerutijnh utnedh jïh kråahpem joekehtslaakan svihtjedh jïh nuhtjedh gosse vytnesje, jïh identiteetem evtiedidh jïh veeljemh jïjtse jieliedisnie vaeltedh mej ávtteste jïjtje diedtem átna. Lea mahtedh jïjtjedamtoem jïh heartoeh evtiedidh sov mielem jiehtedh. Almetjehealsoe jïh jieledemaalveme lea aaj guktie faageles ektiedahkosne mubpiejgumie leara mubpiej aarvoeh, veeljemh jïh buektemevuekieh seahkaridh. Dåaresthfaageles teema almetjehealsoe jïh jieledemaalveme lea aaj guktie duedtie maahta meatan ároddh ektiedimmiem dáehkide vuesiehtidh joekehtslaakan.

Monnehke evtiedimmie

Jåa3 skåerrie- jïh naehkieduedtiefaagesne monnehke evtiedimmie lea laejhtehkslaakan ussjedattedh veeljemen bijjelen iebnijste, produksjovnevuekijste, dirregijstie jïh maasjinijste aktene etihkeles jïh monnehke produksjovnesne. Lea aaj ektiedimmien bijre eatnemevierhtiej gaskem jïh reeblemen bijre ovmessie jaepieboelhkine jïh monnehkereeremen bijre vierhtijste. Lea aaj monnehke dorjesh vytnesjidh mejtie maahta gorredidh, orresistie nuhtjedh jïh dávvodh. Monnehke evtiedimmie lea aaj faage lea bielie barkoste veartenen eatneme- jïh kultuvreaerpiem gorredidh.

Vihkeles tjiehpiesvoeth

Njaalmeldh tjiehpiesvoeth

Njaalmeldh tjiehpiesvoeth jáa3 skåerrie- jñh naehkieduedtiefaagesne sæjhta jiehtedh faageterminologijem nuhtjedh jñjtse sjugneden prosessi bijre, jñh ussjedadtemisnie estetihken jñh etihkeles faageles gyhtjelassi bijjeli. Njaalmeldh tjiehpiesvoeth sæjhta aaj jiehtedh goltelidh jñh vaastahtahkem vedtedh spontaane jñh ryöjredamme soptsestalleemisnie. Lierhtæjjah njaalmeldh tjiehpiesvoeth evtiedieh gosse digkiedieh, ussjededtieh jñh jñjtsh mielh buektieh faageles digkiedimmine. Aaj mahtedh faagegielem nuhtjedh gaskesadtemisnie åestijigujmie, barkoevoelpigujmie jñh jeatjah laavenjostoeguejmiejgujmie.

Mahtedh tjaeledh

Mahtedh tjaeledh jáa3 skåerrie- jñh naehkieduedtiefaagesne sæjhta jiehtedh tjaaleldh maam akt buektedh, soejkesjidh, möönsterh jñh barkoeguvvieh, tjiekestimmieh jñh buerkiestimmieh darjodh, jñh faageterminologijem nuhtjedh. Sæjhta aaj jiehtedh jñjtse barkoem dokumenteeredh jñh vuarjasjidh. Sæjhta aaj jiehtedh dorjesh jñh dienesjh åehpiedehtedh jñh åestijigujmie, barkoevoelpigujmie, deallahtæjjajgujmie, aerpievuekien guedtijigujmie jñh jeatjah laavenjostoeguejmiejgujmie gaskesadtedh.

Mahtedh lohkedh

Mahtedh lohkedh jáa3 skåerrie- jñh naehkieduedtiefaagesne sæjhta jiehtedh bievnesh gaavnedh jñh vuarjasjidh faagelidteratuvresne, jñh ovmessie teekstine, barkoebuerkiestimmine, guvvine, symbovline jñh illustrasjovnine. Sæjhta aaj jiehtedh bievnesh toelhkestidh, dej bijjelen ussjedadtedh jñh faageles daajroem åadtjodh åehpies jñh ovnohkens faageiebniiste. Sæjhta aaj jiehtedh gaaltijh laejhtehtkslaakan nuhtjedh mejtie mahta giehtjedidh.

Mahtedh ryöknedh

Mahtedh ryöknedidh jáa3 skåerrie- jñh naehkieduedtiefaagesne sæjhta jiehtedh möönsterh darjodh, möölegh darjodh, stoeredahkem jñh iebne- jñh tñjjeåtnoem ryöknedidh. Sæjhta aaj jiehtedh åasam aerviedidh sielten jñh jñjtse dorjesinie jñh dienesjinie jñh åasaaerviedimmieh darjodh åasafaalenassen sjiekenisnie.

Digitaale tjiehpiesvoeth

Digitaale tjiehpiesvoeth jáa3 skåerrie- jñh naehkieduedtiefaagesne sæjhta jiehtedh bievnesh veedtjedh jñh åehpiedehtedh jñh åssjalommesh vååjnedehtedh. Sæjhta aaj jiehtedh digitaalelaakan barkedh dorjesevtiedimmesne jñh hammoedimmesne duedtidorjesijstie. Sæjhta aaj

jiehtedh áasaryöknedimmine j̄ih maarkededoekeminie barkedh sielten j̄ih j̄ijtse vætnoedorjesijstie j̄ih dienesijstie. Digitaale tjiehpiesvoeth sæjhta aaj jiehtedh vuarjasjidh, ḡietedidh j̄ih iktedidh bienvnesh, gaaltijelaejhtehts áarrodh j̄ih gaaltijidie vuesiehtidh. Sæjhta aaj jiehtedh etihkeles voerkesvoetem evtiedidh j̄ih digitaale vuarjasjimmiefaamoem vuesiehtidh viehkine njoelkedassh j̄ih náármh fulkedh.

Maahtoelmieh j̄ih vuarjasjimmie

Maahtoelmieh j̄ih vuarjasjimmie skáerrie- j̄ih naehkieduedtiefaage

Maahtoelmieh

Lierehtimmien ulmie lea lierehtæjja edtja maehdedh

- j̄ijtse barkoem soejkesjidh, tjirrehtidh, vuarjasjidh j̄ih dokumenteeredh j̄ih faagebaakoeh nuhtjedh barkosne
- saemien aerpievuekien daajroem j̄ih aalkoeáálmegekultuvrem goerehtidh j̄ih skraejrine nuhtjedh j̄ijtse sjugneden barkose j̄ih bievnemisnie duedteste etihkeleslaakan
- iebni j̄ijtsevoeth j̄ih átnoesuerkieh goerehtidh j̄ih tjjelkestehdedh j̄ih dam hammoedimmesne aerpievuekien j̄ih orreevtiedamme duedtiedorjesijstie nuhtjedh
- iebnh veeljedh kreeken aarhten, aalteren, naehkien j̄ih kvaliteeten mietie, j̄ih ussjedattedh guktie ovmesse jaepieboelkhk skáerrie- j̄ih naehkieiebnide baajnehtieh
- iemie njeltemeprosessh nuhtjedh gosse edtja báárhkesjidh
- ovmesse báárhkesjimmie- j̄ih aalhtemevuekieh j̄ih baarhkoesáarhth nuhtjedh skáerriem j̄ih naehkiem ḡietedidh, j̄ih ussjedattedh guktie prosessh iebnide baajnehtieh
- konserveeremevuekieh nuhtjedh j̄ih skáerriem j̄ih naehkiem myövkhedehtedh j̄ih buejtine aalhtedh
- aerpievuekien möönsterh j̄ih möölemevuekieh nuhtjedh gosse væjja j̄ih bietskede, j̄ih iebni hammoem j̄ih symmetrijem nuhtedh j̄ih man haaran goelkh juhtieh
- aerpievuekien duedtiedorjesh skáerrete, dueljeste j̄ih naehkeste gáarodh, j̄ih aerpievuekien vuekieh nuhtjedh ḡietine gáarodh j̄ih maasjinine gáarodh desnie gusnie maereles
- digitaale vierhtieh nuhtjedh barkoeguvvieh, sjissah j̄ih maallh evtiedidh j̄ih dejtie j̄ijtse barkosne nuhtjedh orre dorjesh evtiedidh mah treendh j̄ih vuekieh sjiehtieh mah Leah jarkelimesne
- ovmesse skáerrie- j̄ih naehkiedorjesh dávvodh, laavkedh, vijriedidh j̄ih doengedh

- aerpievuekien j̄ih orre vuekieh nuhtjedh skåerrie- j̄ih naehkieieb̄nh j̄ih dorjesh tjaavhkodh
- ovmessie vuekieh tjirrehtidh skåerriem j̄ih naehkiedorjesh reejnedh j̄ih gorredidh, j̄ih ussjedadtedh maam vuekide mij åtnoem j̄ih nænnoesvoetem baajnehte
- funksjovnem, kvaliteetem j̄ih nænnoesvoetem duedtidorjesinie buerkiestidh
- t̄ijjem j̄ih åasam ryöknedidh j̄ijtsh dorjesidie j̄ih dienesjidie j̄ih ektiedimmiem iebneveeljemen, produktiviteeten j̄ih dienesten gaskem varjasjidh
- ovmessie digitaale vierhtieh nuhtjedh markededoekemasse j̄ih doekemasse j̄ijtse j̄ih sielten mierhkevaarojste, j̄ih gaskesadtemisnie åestijigujmie j̄ih jeatjah laavenjostoeguejmiejgujmie
- j̄åervie-, måara- j̄ih metalleduedtiefaagen histovrijem j̄ih j̄ijtsevoetem tj̄ielkestehdedh j̄ih histovrijes gaaltijh referaansine nuhtjedh produksjovnesne j̄ih rekonstruksjovnesne dorjesijstie, naemhtie guktie maakta dam giehtjedidh
- maadthdarjomereaktan siejhme njoelkedassh nuhtjedh j̄ijtse barkosne j̄ih gaaltijeåtnoen j̄ih gaaltijevuesiehtimmiej bijjeli ussjedadtedh
- diēdtesuerkieh j̄ih barkoem ovmessie duedtieorganisasjovnide- j̄ih institusjovnide buerkiestidh j̄ih guktie nåhtoem dejstie vaeltedh, j̄ih ussjedadtedh maam råållide dah seabradahkesne utnieh
- maasjinah, d̄irregh j̄ih dalhketjh aelhkieslaakan gorredidh j̄ih dejtie nuhtjedh siejhme njoelkedassi mietie healsose, byjresasse j̄ih jearsoesvoetese barkosne duedtie
- njoelkedassi j̄ih latjkoej mietie barkedh mah barkoetsiehkide faagesne reguleerieh, j̄ih barkoefaalijen j̄ih barkijen diēdth j̄ih reaktah tj̄ielkestehdedh
- maereles vaarjelimiedalhketjh nuhtjedh, hijven rutijnh utnedh j̄ih krååhpem joekehtslaakan svihtjedh j̄ih nuhtjedh gosse vytnesjeminie olles nipkemeskaarah barkoesijjesne åadtjoeh

Jaabnan varjasjimmie

Jaabnan varjasjimmie edtja viehkiehtidh lieremem eevtjedh j̄ih maahtoem evtiedidh. Lierehtæjjah maahtoem j̄åå3 skåerrie- j̄ih naehkieduedtiefaagesne vuesiehtieh j̄ih evtiedieh gosse daajroeh, tj̄iehpiesvoeth j̄ih laejhtehks ussjedimmiem nuhtj̄ieh barkoelaavenjassh loetedh learofaagesne. Bihkedæjja edtja sj̄iehteladtedh guktie learohke lea meatan j̄ih lieremelastose skreejrehtidh jeereldihkie barkoelaavenjassi tj̄irrh. Bihkedæjja j̄ih lierehtæjjah edtj̄ieh dialogesne årrodh lierehtæjjan evtiedimmien bijre j̄åå3 skåerrie- j̄ih naehkieduedtiefaagesne. Lierehtæjjah edtj̄ieh nuepiem åadtjodh soptsestidh maam sijj̄ieh dååjroeh sijj̄ieh haalvoeh, j̄ih j̄ijtse faageles evtiedimmien bijjelen ussjedadtedh. Bihkedæjja edtja guk̄iebase lieremen bijre bihk̄edidh j̄ih lierehtimmiem sj̄iehteladtedh guktie lierehtæjjah maehtieh bihk̄edimmiem nuhtjedh sijjen maahtoem faagesne evtiedidh.

Vuarjasjimmieöörnege

Minngemes vuarjasjimmie

Faagepryöven ávtelen gaajhkesh mah eah leah iemie lierehtimmielaajroem tjirrehtamme, leah tjoereme tjaaleldh eksamenem stááresjamme mij lea dorjesovveme learoesejkesjen mietie faagesne. Eksamene sentraale dorjesávva jih voenges sensurereme sjædta. Eksamene ij edtjh ryöjredimmiebieliem utnedh. Lierehtimmie jáa3 skærrie- jih naehkieduedtiefagesne edtja faagepryövine galhkedh. Gaajhkesh edtjeh faagepryövem vaeltedh, maam edtjeh unnemes govhte barkoebiejine tjirrehtidh.